

Dr. Art Kovačič*

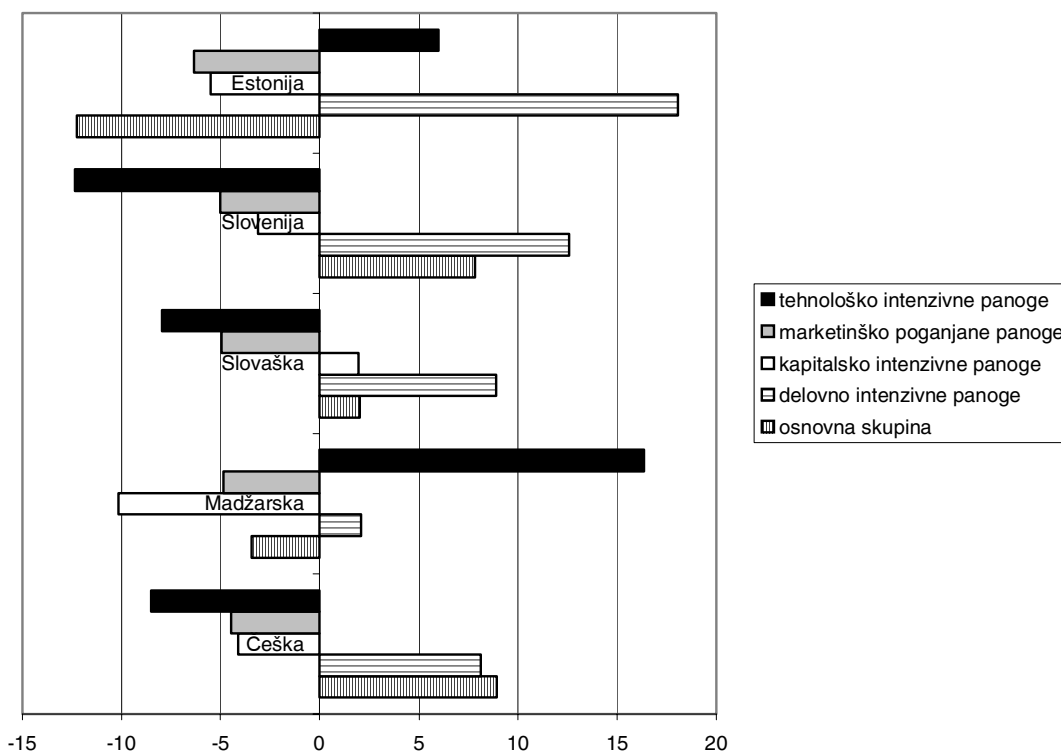
Industrijski razvoj Slovenije

Nova knjiga dr. Marjana Svetličiča opozarja na probleme malih držav ob vse večjem globalizacijskem procesu. Nekateri razumejo globalizacijo kot svet brez konca. V Franciji uporabljajo izraz »mondialisation«, v Španiji in latinski Ameriki »globalizacion«, v Nemčiji »Globalisierung« in v angleško govorečih državah »globalization«. Globalizacija pravzaprav predstavlja proces, ki širi in pogloblja mednarodno menjavo, neposredne tuje naložbe ter portfelj naložbe. Ob vzpostavljanju skupnega svetovnega tržišča za blago in storitve pa se mala lokalna gospodarstva znajdejo v odrinjenem položaju. Z vidika konkurenčnosti postajajo vse pomembnejše hitra dostava, diferenciacija izdelkov, prožnost, kakovost in inovativnost. V Sloveniji imamo sedaj dve ključni strategiji, ki določata naš nadaljnji razvoj. Strategija razvoja Slovenije postavlja smernice ekonomskemu, socialnemu in okoljskemu razvoju, evropska strategija (Lizbonska strategija) pa določa osem priorit, ki povečujejo konkurenčnost nacionalnega gospodarstva. Pospeševanje razvoja informacijske družbe (1),

razvoj evropskega raziskovalnega prostora (2), liberalizacija, ki je potrebna za dokončanje skupnega evropskega trga (3), postavljanje mrežnih industrij (4), povečanje učinkovitost finančnega sektorja, (5) izboljšanje podjetniškega okolja (6), povečanje socialne kohezije (7) ter trajnostni razvoj (8) so področja, ki bodo določala razvojno uspešnost evropski držav v prihodnje. Ne glede na to, da sedaj prihaja do korekcij lizbonske strategije konkurenčnosti, ostajajo ključna področja ista. Korekcije se nanašajo predvsem na to, kdaj bi lahko določene članice EU dosegle zastavljene cije. Razvojna smer ostaja ob tem nespremenjena. V obeh strategijah so premalo analizirani problemi in ukrepi države glede delovno intenzivnih panog. V Sloveniji je po vključitvi v Evropsko unijo vidno, da največjo ceno slovenske globalizacije plačujejo delovno intenzivne panoge.

Vzrokov za to je več. Slovenska država je v zadnjem obdobju premalo naredila za kvaliteto poslovnega okolja, v katerem delovno intenzivne panoge delujejo. Če primerjam rast industrijske

Slika 1: struktura izvoza novih članic EU
(izračun je narejen po razvojnih razredih v letu 2000), EU=0

Vir: Landesmann, Stehrer 2002, lastni izračun

* IER, Ljubljana

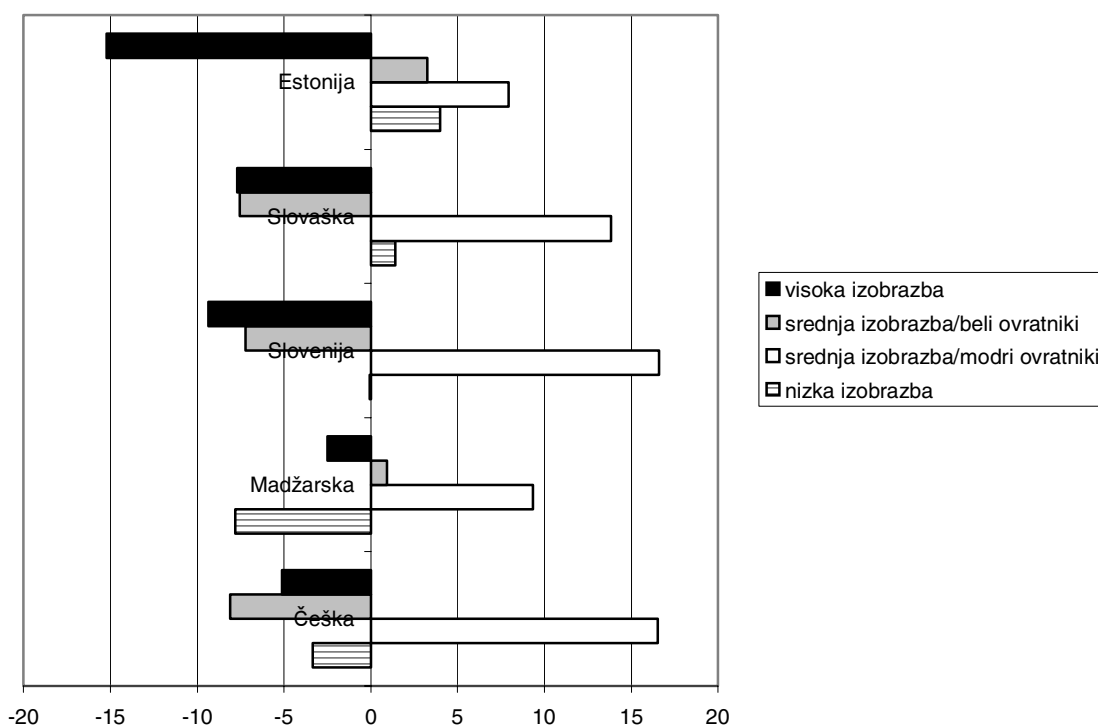
proizvodnje nekaterih novih članic EU, vidim, da slovenska industrija ne dosega zadostne rasti. V obdobju 2000-2003 so nove članice EU zabeležile precej višjo rast industrijske proizvodnje kot Slovenija. Litva in Estonija sta v tem obdobju zabeležili več kot 30-odstotno rast industrijske proizvodnje. Češka, Latvija in Slovaška so presegle 20 odstotno rast industrijske proizvodnje, Slovenija pa je zabeležila samo 2,3-odstotno rast.

Pri strukturi izvoza vse proučevane države razvojno zaostajajo za EU. V slovenskem izvozu so na primer delovno intenzivne panoge precej bolj zastopane, zaostanek pa je viden pri kapitalno, marketinško ter tehnološko intenzivnih panogah. V **tehnološko intenzivno** skupino spadajo pesticidi, agrokemični izdelki, farmacija, drugi kemični izdelki, pisarniški stroji in računalniki, električni distributerji in kontrolne naprave, elektronske cevi in druge komponente, TV, radio in snemalne naprave, medicinska oprema, merilni instrumenti, optični instrumenti, fotografska oprema, motorna vozila, letala in vesoljska plovila. V **marketinško intenzivno** skupino spadajo mesni izdelki, ribe, sadje in zelenjava, mlečni izdelki, pijača, tobaki izdelki, usnjeni izdelki, prtljaga, obuvala, tiskarstvo, knjige, detergenti, čistila in kozmetika, orodja, ure, glazbila, športna oprema in igrače. V **kapitalno intenzivno** skupino spadajo tekstilni izdelki, papir,

petrolej in bencin, osnovne kemikalije, vlakna, keramični izdelki, cement, apno, železo, železni izdelki, deli za motorna vozila. V **delovno intenzivno** skupino spadajo usnjena oblačila, druga oblačila, lesni izdelki, keramični izdelki, opeka, strešniki, konstrukcijski izdelki, kamniti izdelki, izdelki iz jekla, orodja, električna oprema, deli omotornih vozil, ladje in čolni, lokomotive, pohištvo, nakit in podobni izdelki. V **osnovno skupino** spadajo izdelki iz papirja, risbe, izdelki iz gume, plastični izdelki, stekleni izdelki, neželezni mineralni izdelki, cevi, drugi kovinski izdelki, stroji za proizvodnjo, kmetijski stroji, orožje, gospodinjski aparati, električni motorji in generatorji, žice in kabli, akumulatorji, svetila, motorna kolesa in navadna kolesa, druga transportna oprema (Peneder, 2001). Primerjava izvoza petih držav v EU (Estonija, Slovaška, Slovenija, Madžarska in Češka) pokaže, da so delovno intenzivne panoge še vedno precej zastopane v slovenskem izvozu.

Če izvoz strukturiram po formalnih razredih izobrazbe, je pri Madžarski viden najmanjši zaostanek pri visoki izobrazbi. Tudi Češka je v boljšem položaju kot Slovenija. Pri srednji izobrazbi (beli ovratniki) je v najboljšem položaju Estonija. Slovenska ekonomija v tej skupini zaostaja za Madžarsko ter Estonijo. V skupino

Slika 2: STRUKTURA IZVOZA NOVIH ČLANIC EU
(izračun je narejen po razvojnih nivojih po izobrazbi 2000), EU=0

visoka izobrazba spadajo stroji za proizvodnjo, generatorji, namenski stroji, kmetijski in gozdni stroji, orodja, orožja, pisarniški stroji in računalniki, zračna in vesoljska plovila, farmacija. V skupino **srednja izobrazba/beli ovratniki** spadajo papir, knjige, tisk, petrolej in nafta, osnovne kemikalije, pesticidi in drugi kmetijski izdelki, slike, detergenti, čistila, parfumi, drugi kemični izdelki, domača orodja, električni motorji, generatorji in transformatorji, električni distributerji, kontrolni aparati, izolacijske žice in kabli, akumulatorji, osvetljava, žarnice, električna oprema, TV, radio, telefonski aparati, medicinska oprema, instrumenti za merjenje in testiranje, optični instrumenti in fotografska oprema. V skupino **srednja izobrazba/modri ovratniki** spadajo lesni izdelki, kovinski izdelki, radiatorji, bojlerji, grelci, drugi kovinski izdelki, motorna vozila, deli za motorna vozila, ladje in čolni, lokomotive, kolesa in motorna vozila, pohištvo, dragulji, glazbila, športna oprema, igrače. V skupino **nizka izobrazba** spadajo mesni izdelki, ribe, sadje in zelenjava, prehranski izdelki, tobaki izdelki, tekstil, usnjena oblačila, prtljaga-kovčki, obuvala, izdelki iz gume, plastični izdelki, stekleni izdelki, keramika, opeka, cement ter kovinski izdelki (Peneder, 2001). Druga klasifikacija postavlja delovno intenzivne panoge (tekstilna, usnjarska, čevljarska) v drugačen položaj od prve. Pri nizki izobrazbi je struktura slovenskega izvoza izenačena z evropskim povprečjem.

Slovenija bo morala v prihodnje bolj točno opredeliti svoj odnos tako do avtomobilske industrije kot do tega, ali želi postati pomembna lokacija za avtomobilsko industrijo. Če želimo v Sloveniji povečati delež avtomobilske indstrie, potem bomo morali narediti bistveno več za lokacijsko privlačnost Slovenije. Države

privabljajo NTI tudi ob pomoči svoje institucionalne urejenosti (spreminjanje pravic zaposlenih, spreminjanje okoljevarstvenih norm, sklepanje meddržavnih sporazumov, pospeševanje regionalno-integracijskih procesov, dvig zaščite intelektualne lastnine, povečana učinkovitost konkurenčnega prava, spreminjanje pravnega reda, postavljanje ekonomskih con, privatizacija državnih podjetij, deregulacija trga in liberalizacija zunanjetrgovinskega režima). Za nacionalno gospodarstvo je vsekakor najprimernejše, če država privablja tuje vlagatelje ob pomoči urejenega pravnega reda, razvite infrastrukture in usposobljenega človeškega kapitala. Kajti pri takšem načinu privabljanja tujih vlagateljev imajo korist tudi domača podjetja.

Evalvacija okolja za neposredne tuje naložbe je narejena na podlagi WEF anket konkurenčnosti. Agregacija izbranih indikatorjev v posamezne indekse je narejena s pomočjo standardne metode deviacije. Sestava posameznih indikatorjev v agregiranih indeksih je prikazana v skupinah:

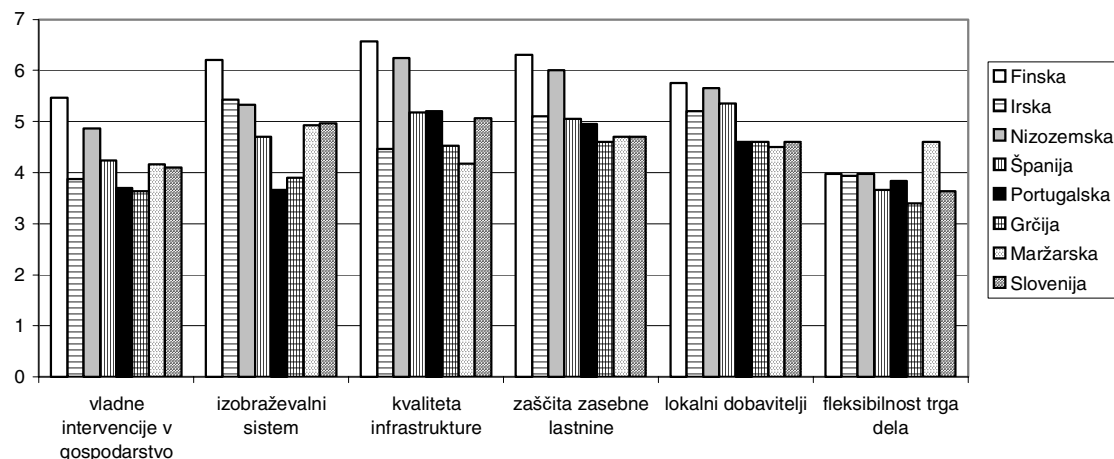
Vladne intervencije v gospodarstvo so ocenjene na podlagi treh anketnih indikatorjev:

- 1) Vladne subvencije podjetjem (1) ohranjajo industrijo nekonkurenčno; (7) izboljšujejo produktivnost.
- 2) Vpliv vladnih intervencij na korektnost konkurence je (1) škodljiv; (7) ni škodljiv.
- 3) Vpliv vladnih intervencij na podjetniško investiranje je (1) škodljiv; (7) ni škodljiv.

Izobraževalni sistem je ocenjen na podlagi treh anketnih indikatorjev:

- 1) Izobraževalni sistem zadovoljuje potrebe konkurenčne ekonomije (1) ne drži, (7) drži

Slika 3: Evalvacija okolja za neposredne tuje naložbe (lastni izračun indeksov)

- 2) Kvaliteta javnih šol (1) je slaba, (7) med najboljšimi na svetu.
- 3) Izobraževanje na področju matematike in naravoslovnih znanosti (1) zaostaja za večino držav, (7) je med najboljšimi na svetu.

Osnovna infrastruktura je ocenjena na podlagi sedmih anketnih indikatorjev:

- 1) Infrastruktura v državi (1) je slabo razvita in neučinkovita, (7) je med najboljšimi na svetu.
- 2) Železnica je (1) nerazvita; (7) med najučinkovitejšimi na svetu.
- 3) Pristanišča so (1) nerazvita; (7) med najučinkovitejšimi na svetu.
- 4) Zračna infrastruktura je (1) neučinkovita; (7) med najučinkovitejšimi na svetu.
- 5) Kvaliteta električnega omrežja je (1) slaba; (7) enaka najrazvitejšim ekonomijam.
- 6) Nove telefonske linije za podjetja so (1) redke; (7) pogoste.
- 7) Ali bi poštnemu sistemu zaupali paket, vreden 100 USD (1) ne; (7) da.

Zaščita zasebne lastnine je ocenjena na podlagi dveh anketnih indikatorjev:

- 1) Finančno premoženje in bogastvo (1) je slabo definirano in zaščiteno s zakonom; (7) je dobro definirano in zaščiteno s zakonom.
- 2) Zaščita intelektualne lastnine (1) je slaba; (7) je enakovredna najrazvitejšim ekonomijam.

Kvaliteta in kvantiteta lokalnih dobaviteljev je ocenjena na podlagi dveh anketnih indikatorjev:

- 1) Kvantiteta lokalnih dobaviteljev je (1) nizka; (7) številna in vključuje najpomembnejše materiale, komponente, opremo ter storitve.
- 2) Kvaliteta lokalnih dobaviteljev je (1) slaba; (7) visoka.

Fleksibilnost trga delovne sile je ocenjena na podlagi treh anketnih indikatorjev:

- 1) Najemanje in odpuščanje zaposlenih (1) ovirano s strani regulacije; (7) fleksibilno in določeno s strani delodajalcev.
- 2) Plače v državi (1) se določajo v centraliziranem pogajalskem procesu; (7) določa vsako podjetje samostojno.
- 3) Odnosi med delavci in delodajalci (1) so v splošnem konfliktni; (7) so v splošnem kooperativni.

Slovenija je glede na primerljive ekonomije v zelo dobrem položaju pri kvaliteti izobraževalnega sistema ter pri vladnih intervencijah v gospodarstvo. Slabosti so fleksibilnost trga dela, zaščita zasebne lastnine ter lokalni dobavitelji. Glede na večjo globalizacijsko izpostavljenost Slovenije po vključitvi v EU postaja skrb za nadaljnji industrijski razvoj vse bolj nujna. Čeprav se slovenska država aktivno umika iz gospodarstva, ima še kar precej možnosti, da vpliva na nadaljnji industrijski razvoj.